

Українській державі не 26 років і вона не нова, і не молода. Сучасна Україна це лише новітній етап у безперервному багатовіковому розвитку української державності. Україна є єдиною спадкоємницею Київської Русі уже впродовж 1180 років.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Щодра О. Київська Русь: невиконане завдання сучасного покоління істориків [Текст] / Ольга Щодра // Русь – Україна. Посібник «Художня культура України». – Вип.4. - Львів, 2014. – С. 21-32.
2. Грушевський М. С. Звичайна схема руської історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства [Текст] / М. Грушевський // Твори: у 50 т. – Львів, 2002. – Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори», 1894 – 1907. – С. 75 – 82.
3. Іванченко Р. Четверте воскресіння України // Урядовий кур'єр. – 21 серпня 1999. - №157.
4. Історія українського права : посібник / І. А. Безклубий, І. С. Гриценко, О. О. Шевченко та ін. – К. : Грамота, 2010. – 336 с.
5. Грушевський М. С. Історія України-Руси [Текст] : в 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський; редкол. П. С. Сохань (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 1993. – Т. 1. – С. 176-192.
6. Мироненко О. М. Київська Русь [Текст] / О. М. Мироненко, І. Б. Усенко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2001. – Т. 3. К–М. – С. 89–90.
7. Тицик Б. Й. Історія держави і права України [Текст] : акад. курс: підручник / Б. Й. Тицик, І. Й. Бойко. – К.: Ін Юре, 2015. – 808 с.
8. Щодра О. Історична географія України від найдавніших часів до кінця XVIII століття. [Текст] / Ольга Щодра – Львів, 2016. – 296 с.
9. Бертинські аннали [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бертинські_аннали.
10. Повість минулих літ [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Повість_минулих_літ

УДК 342

Грабовий В. В.

магістр права, юрист Державної Фіскальної Служби України

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тією обставиною, що злочини з відмивання майна, отриманого злочинним шляхом, набули загрозливих масштабів та загрожують національній безпеці. Причинами такого стану є криза, яка охопила політичну, економічну, соціальну сфери та низька ефективність діючого законодавства. Тому проблема змін в законодавстві, пов'язана із запобіганням використанню в кредитно-фінансовій сфері протиправних доходів та боротьбою з легалізацією (відмиванням) доходів, є одним з найважливіших завдань сучасної

юриспруденції. За різними оцінками наявна в Україні тіньова економіка складає 40–60% від частки ВВП, що створює сприятливе середовище для скоєння різних видів злочинів. Одночасно з цим, злочинні угруповання, які отримують від незаконного бізнесу величезний прибуток, прагнуть одержати доступ до органів державної влади, банківських та інших фінансових установ з метою використання економічного сектору у своїх бізнес-інтересах. Значну допомогу у протидії легалізації (відмиванню) доходів грають гармонізація національного законодавства з нормами міжнародного права, ратифікація Верховною Радою Страсбурзької конвенції 1990 р. «Про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності». Важливим практичним кроком у цьому напрямку було прийняття 5 квітня 2001 р. Верховною Радою Кримінального кодексу України, який містить кримінально-правову норму, що передбачає відповідальність за легалізацію (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом. В даній роботі проведено дослідження процесу становлення національного законодавства, пов'язаного з боротьбою з відмиванням доходів, активна фаза якого почалася в період 2000–2001 рр. Виходячи з цього, в якості джерельної бази використовувались нормативно-правові акти у вигляді указів Президента, Рішень Ради Національної безпеки і оборони (далі – РНБО), постанов Кабінету Міністрів України та Національного Банку, прийнятих у цей історичний період.

Аналіз публікацій показує, що у юридичній літературі питанням протидії легалізації злочинних доходів приділялась увага в роботах П. П. Андрушка, В. І. Борисова, М. В. Бондаревої, Б. С. Болотського, О. О. Дудорова, Е.А. Іванова, Ю.В. Короткова, В.В. Лаврова, А.А. Музики, В. О. Навроцького, І. Б. Осмаєва, В. М. Поповича, Б. Г. Розовського, Є. Л. Стрельцова, О. О. Чаричанського, А.А. Шебунова й інших вітчизняних і зарубіжних авторів. Однак комплексного історико-правового дослідження законодавства з легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, не проводилося.

Метою роботи є дослідження особливостей правового регулювання заходів, направлених на запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом у період 2000–2001 рр.

Викладення матеріалів дослідження було побудовано на розгляді наступних нормативно-правових актів: Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби з приховуванням неоподаткованих доходів, а також відмиванням доходів, одержаних незаконним шляхом» від 22.06.2000 р., Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 січня 2001 року «Про заходи щодо детінізації економіки» від 20.03.2001 р. та Основні засади детінізації грошового обігу 2001 р. Як вказує О.М. Бандурка, під відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, розуміється приховування істинного джерела отриманих матеріальних цінностей, перетворення незаконної готівки в іншу форму активу, приховування істинного власника незаконно набутих доходів тощо [1, с. 35]. В Указі Президента України від 22.06.2000 р. «Про додаткові заходи щодо посилення боротьби з приховуванням неоподаткованих доходів, а також відмиванням доходів, одержаних незаконним шляхом» розглядалися питання, пов'язані з протидією відмиванню доходів, регламентувалися завдання Державної податкової адміністрації (далі – ДПА) України,

міністерств, інших відомств, національного банку, місцевих адміністрацій з протидії таким злочинам. Підзаконний акт складався з 3 пунктів, які регламентували організаційні, розпорядчі, виконавчі функції різних суб'єктів, пов'язаних зі сферою приховування від оподаткування доходів. Логічна схема Указу передбачала наступний порядок дій: а) виявлення таких доходів; б) здійснення контролю за проведенням операцій; в) розшук майна та коштів, одержаних злочинним шляхом; г) збір та аналіз інформації; д) взаємодія з іншими правоохоронними органами. Новацією документу було правове закріплення взаємодії ДПА з відповідними органами іноземних держав у питаннях боротьби з відмиванням доходів. Організаційні заходи регламентував п. 2, який передбачав створення спеціальних підрозділів по боротьбі з приховуванням неоподаткованих доходів, а також відмиванням доходів, одержаних незаконним шляхом. Держава не виділяла додаткових бюджетних коштів на фінансування таких підрозділів, а ставила перед ДПА завдання створити їх за рахунок наявної штатної чисельності, хоча у більшості європейських країн такі підрозділи складають основну частину податкової служби. Документ ставив завдання перед міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Національним банком України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, підприємствами, установами і організаціями сприяти діяльності спеціальних підрозділів. До недоліків даного підзаконного акту слід віднести: а) декларативний характер; б) функціонування таких спеціальних підрозділів потребувало особливої посадової інструкції; в) була невизначеність у розмежуванні повноважень між ДПА та правоохоронними органами, які виявляли порушення у цій сфері; г) в документі не з'ясовувались поняття «сприяння», «обсяг повноважень ДПА у співпраці з відповідними органами іноземних держав».

З метою реалізації Указу Президента України від 22.06.2000 р. було проведено 25 січня 2001 р. засідання РНБО України, яка прийняла Рішення «Про заходи щодо детінізації економіки». Розгляд даного документу показує, що заходи, які регламентувалися в ньому, можна розділити на 3 групи: 1) виконавча діяльність та контроль; 2) внесення змін до законодавства; 3) створення інформаційної бази. Як вказує В.А. Журавель, основним завданням практичної діяльності правоохоронних органів є протидія використанню типових схем легалізації (відмивання) доходів шляхом їх виявлення та недопущення вкладання в підприємства побутового обслуговування, закладів шоу-бізнесу, спорту та ін., використання благодійних та неприбуткових організацій [2, с. 328]. Тому заходи, запропоновані в Рішенні РНБО, повинні суттєво посилити боротьбу з такими негативними явищами.

1. До числа заходів з виконавчої діяльності та контролю відносилось наступне: у двомісячний строк доопрацювати проект Державної програми детінізації економіки, подати пропозиції щодо вдосконалення порядку розгляду і затвердження основних засад грошово-кредитної політики, ввести електронні платежі, збільшити обсяги безготівкових розрахунків населення за комунальні та торговельні послуги, енергоносії, посилити валютний контроль за експортно-імпортними операціями, підвищити ефективність державного контролю за обігом підакцизних товарів.

2. До числа заходів з внесення змін до законодавства, які треба було провести у місячний строк, відносились: а) подати пропозиції щодо внесення

змін до Закону України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» з метою запобігання використанню спеціальних торгових патентів для ухилення від оподаткування; б) розглянути стан виконання законодавства у цій сфері; в) розробити пропозиції щодо внесення змін до законодавчих актів з питань обмеження кількості рахунків юридичних осіб у банківських установах; г) подати в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України проекти законів про грошовий обіг, про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом.

3. Створення інформаційної бази передбачало наступне: а) збір банку даних про сумнівні операції, ввезення в Україну валютних цінностей та платіжних карток, державного реєстру фізичних осіб, засновників суб'єктів підприємницької діяльності, які є боржниками перед банками і державним бюджетом, встановлення заборони щодо участі таких осіб у заснуванні нових суб'єктів підприємницької діяльності.

Рис. 1. Завдання «Основних засад детінізації грошового обігу» 2001 р.

До змісту Рішення РНБО увійшов п. 3, який передбачав розробити у двомісячний строк програму заходів протидії створенню фіктивних підприємств за участю МВС України, СБУ, Міністерства економіки та Міністерства фінансів. Дане Рішення було введено в дію Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 січня 2001 року «Про заходи щодо детінізації економіки» від 20.03.2001 р., що забезпечувало його виконання всіма органами державної влади, міністерствами, відомствами, державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також Національним банком України. Додатком до даного Рішення РНБО були Основні засади детінізації грошового обігу, які складаються з 8 пунктів та преамбули, в якій вказувалось на необхідність переходу до нової стратегії детінізації грошового обігу (рис. 1).

Наступним етапом дослідження є розгляд кожного з блоків: 1) узгодження параметрів грошово-кредитної політики з Програмою діяльності Кабінету Міністрів України та Державним бюджетом України з метою усунення дефіциту платіжних засобів, забезпечення підвищення рівня монетизації економіки з урахуванням потреб її розвитку; забезпечення ефективного контролю за фінансовими та товарними потоками, підвищення ефективності державного нагляду та контролю за різними підприємствами, установами та організаціями; 2) реорганізація податкової системи з метою зменшення кількості податків, зборів (обов'язкових платежів), підвищення прозорості бази оподаткування, перегляд системи штрафних санкцій; 3) проведення розмежування компетенції та узгодження регуляторних функцій між Національним банком України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України і Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України; 4) завершення пілотного проекту із запровадження Національної системи масових електронних платежів; 5) удосконалення порядку обміну інформацією між Національним банком України, комерційними банками і органами державної митної служби та державної податкової служби щодо експортно-імпортних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; 6) налагодження ефективної діяльності Національної депозитарної системи і клірингових інститутів, впровадження фінансових інструментів, орієнтованих на населення; 7) удосконалення правової бази приватизації, посилення відповідальності за порушення законодавства у процесі приватизації та за порушення інвестиційних та інших зобов'язань власників приватизованих підприємств; 8) удосконалення механізму визначення мінімальної заробітної плати, основу якої складатиме прожитковий мінімум.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бандурка А. М., Симовьян С. В. *Україна против «грязных» денег.* – Х.: ХНУВС, 2003. – С. 35–45.
2. Журавель В. А. *Розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / [М.І. Панов, В.І. Шепітько, В.О. Коновалова та ін.].* – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2008. – С. 322–335.